

GÖTA HOVRÄTT
Avdelning 3
Rotel 33

DOM
2018-05-15
Jönköping

Mål nr
T 1773-17

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Skaraborgs tingsrätts dom 2017-05-24 i mål T 2447-16, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart

Diskrimineringsombudsmannen, Box 4057, 169 04 Solna

Ombud: processföraren Anna Rosenmüller Nordlander och processföraren Karin Ernfors, adress som ovan

Klagande och motpart

Vara kommun, Stora Torget 8, 534 81 Vara

Ombud: kommunjuristen Christoffer Jensen, adress som ovan

SAKEN

Diskrimineringsersättning

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Hovrätten ändrar tingsrättens domslut endast på så sätt att Vara kommun ska till S.H. betala 75 000 kr och ränta på beloppet på sätt som angetts i tingsrättens dom.

Dok.Id 270990

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2223 550 02 Jönköping	Hovrättsgränd 4	036-15 69 00 E-post: gota.hovratt@dom.se www.gotahovratt.se	036-15 65 36	måndag – fredag 08:00–16:00

YRKANDEN M.M. I HOVRÄTTEN

Diskrimineringsombudsmannen har yrkat att Vara kommun ska betala 75 000 kr till S. H. jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 14 juli 2016 till dess full betalning sker.

Vara kommun har medgett Diskrimineringsombudsmannens yrkande och frånfallit sina egna yrkanden i hovrätten.

Parterna har inte begärt någon ersättning för rättegångskostnader i hovrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Eftersom Vara kommun har medgett Diskrimineringsombudsmannens yrkande föreligger förutsättningar att meddela dom i enlighet med medgivandet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 12 juni 2018.

I avgörandet har hovrättsråden Jan Josefsson, Maud Olander Blom och Cathérine Beckström Gustafsson (referent) samt adjungerade ledamoten Eva Bäckström deltagit.

Hovrätten är enig.

SKARABORGS
TINGSRÄTT
Målenhet 2

DOM
2017-05-24
Meddelad i Skövde

Mål nr
T 2447-16

KÄRANDE

Diskrimineringsombudsmannen

Box 4057

169 04 Solna

företrädd av processförarna Anna Rosenmüller Nordlander och Karin Ernfors
adress som ovan

SVARANDE

Vara kommun, 212000-2924

Stora Torget 8

534 81 Vara

ombud: kommunjuristen Christoffer Jensen

adress som ovan

DOMSLUT

1. Vara kommun ska betala 30 000 kr till S. H. samt ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 14 juli 2016 till dess full betalning sker.
 2. Vara kommun ska ersätta Diskrimineringsombudsmannen för rättegångskostnader med 44 218 kr, varav 40 351 kr för ombudsarvode. På beloppet ska betalas ränta enligt 6 § räntelagen från den 24 maj 2017 till dess full betalning sker.
-

Dok.Id 326349

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 174 541 24 Skövde	Eric Ugglas plats 2	0500-49 92 00 E-post: skaraborgs.tingsratt@dom.se www.domstol.se	0500-49 92 01	måndag – fredag 08:30-16:00

BAKGRUND

S. H. är 14 år gammal och har en kronisk sjukdom som innebär att han ofta behöver använda rullstol. Sedan höstterminen 2013 går han på Skolan i Vara kommun.

YRKANDEN

Diskrimineringsombudsmannen har yrkat att Vara kommun ska betala S. H. 75 000 kr samt ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess betalning sker.

Vara kommun har motsatt sig yrkandet men vitsordat ränteyrkandet som skäligt i sig. För det fall tingsrätten skulle finna att kommunen utsatt S. H. för diskriminering ska diskrimineringsersättningen sättas ned till betydligt lägre belopp.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDER OCH UTVECKLING AV TALAN

Diskrimineringsombudsmannen

Vara kommun har från den 1 januari 2015 fram till vårterminens slut den 10 juni 2016 missgynnat S. H. genom att underlåta att vidta skäliga åtgärder för att förbättra tillgängligheten på Skolan. Underlåtenheten har medfört att S. H. inte har försatts i en med elever utan funktionsnedsättning jämförbar situation. Vara kommun har genom denna underlåtenhet orsakat S. H. obehag, försvårat hans skolgång samt utsatt honom för risk för personskada. Kommunen har härigenom utsatt S. H. för diskriminering; detta enligt 1 kap. 4 § 3 jämförd med 2 kap. 5 § diskrimineringslagen. Kommunen ska därmed i enlighet med 5 kap. 1 § samma lag betala diskrimineringsersättning motsvarande den kränkning som diskrimineringen har inneburit.

S. H. började årskurs fyra på Skolan höstterminen 2013. Fadern M. H. hade sedan dess ett antal gånger före den 1 januari 2015 påtalat brister i skolans tillgänglighet när det gällde rullstolsramperna vid entrén från skolgården, ingången till tekniksalen, entrén vid hemkunskapslokalen, ingången till slöjden, ingången till klassrummet och entrén till matsalen från skolgården. S. H. har vid ett par tillfällen ramlat omkull med rullstolen. Detta har inte orsakat någon personskada men har för honom inneburit en ständig oro. I maj 2015 kontaktade M. H. den nytilträdde rektorn L. E. för att återigen anmärka på bristerna. Den 1 juni 2015 skickade L. E. ett e-postmeddelande till Vara kommuns tekniske chef, T. K., och frågade i vad mån rullstolsramperna vid skolans matsal och idrottshall följde regelverket samt om det fanns någon åtgärdslista. Den 2 juni 2015 svarade T. K. att rullstolsramperna och dörröppnare var ”på gång”. I september 2015 besökte M. H. skolan tillsammans med sonens sjukgymnast, M. M. D. M. M. D. genomförde en översyn av de brister som fanns och L. E. fick en sammanställning över dessa. Sammanställningen skickades vidare till Vara kommuns fastighetschef Å. L. den 6 oktober 2015. L. E. bifogade också ett meddelande från M. M. D. om att en arbetsterapeut kunde bistå den tekniska förvaltningen med en översyn av skolans utemiljö. L. E. fick inget svar och skickade en påminnelse den 13 oktober 2015. Den 19 november 2015 skickade M. M. D. en förfrågan till L. E. om någon från den tekniska förvaltningen hade varit på skolan. Samtidigt informerade hon om att S. H. hade uppgett att han varit nära att skada sig när ena hjulet på hans rullstol hamnat utanför en ramp som saknade kant, något som skett vid två tillfällen. Samma dag skickade L. E. en begäran om återkoppling och önskemål om en åtgärdsplan till Vara kommun. Någon gång under hösten 2015 upprättade Vara kommun en underhållsplan för skolan. Av planen framgick bland annat att rullstolsramperna behövde justeras/ kompletteras med lätt lutning, fallskydd, vilplan för att öppna, tidsfördröjning för öppning samt att det fanns risk för personskada genom fall. Den 8 mars 2016 genomförde Vara kommun en besiktning av skolan. Vid denna framkom bland annat att ramperna hade fel lutning, att

det fanns trappor som saknade balansstöd samt att trapplanen var för korta för att en rullstolsburen person skulle kunna svänga från ramp och samtidigt öppna dörren utan att falla över kanten. Vidare konstaterades att några av dörrarna saknade dörrautomatik och att det fanns nivåskillnader i form av trösklar som var högre än 20 millimeter. Vid besiktningen framkom också att vissa av bristerna var så omfattande att hela entrépartiet med trappa och ramp måste byggas om medan andra entréer krävde en mindre justering. Bristerna och de föreslagna åtgärderna framgår av underhållsplanen i markerade delar.

Anledningen till att datumet 1 januari 2015 tagits som utgångspunkt är att diskrimineringsgrunden ”bristande tillgänglighet” då fördes in i diskrimineringslagen. Kommunen kände redan då till bristerna. S, H. har blivit missgynnad från detta datum fram till vårterminens slut 2016 då kommunen hade åtgärdat de brister som nedtecknats i tillgänglighetsplanen. Det yrkade beloppet har bestämts dels utefter att S. H. har missgynnats inom ramen för sin utbildning, dels med tanke att förhållandet mellan S. H. och kommunen har varit varaktigt. Det har också beaktats att kommunen haft möjlighet att bära kostnaden inom ramen för verksamheten.

Av 2 kap. 5 § och 1 kap. 4 § 3 diskrimineringslagen framgår att kommunen är skyldig att vidta de tillgänglighetsåtgärder som är skäligen utifrån krav på tillgänglighet i författningar. Enligt 3 kap. 2 § arbetsmiljölagen är kommunen skyldig att vidta alla de åtgärder som behövs för att förebygga att en elev drabbas av ohälsa eller olycksfall. En utgångspunkt enligt bestämmelsen är att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall ska ändras eller ersättas så att risken för sådana följder undanröjs. Att arbetsplatsen ska vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning framgår även av 6 § arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning samt av myndighetens därtill kopplade allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna. Av bestämmelsen framgår att arbetsplatser och arbetslokaler, om det behövs, ska vara tillgängliga för och kunna användas av arbetstagare med funktionsnedsättning. Av de allmänna råden följer bland annat att tillgängligheten normalt kan anses tillgodosedd

om lokalen är tillgänglig för en person med rullstol. Hindrande höjdskillnader ska särskilt beaktas liksom fritt mått i dörrar och passager. Även små höjdskillnader i form av trösklar kan enligt de allmänna råden utgöra ett hinder. Enkla tillgänglighets- och användbarhetshinder i anslutning till lokaler dit allmänheten har tillträde, exempelvis de publika entréerna till skolans matsal, har kommunen enligt 8 kap. 2 § 2 stycket plan- och bygglagen en skyldighet att avhjälpa. Åtgärder som avses är borttagande av trösklar och anordnande av ramper. Vid bedömningen av vad som är skäliga åtgärder ska vägledning hämtas i Boverkets byggregler, föreskrifter och allmänna råd (BFS 2011:6). Även Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpbara hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser (BFS 2013:9) kan tjäna som vägledning. Av förarbetena till propositionen 2013/14:198, Bristande tillgänglighet som en form av diskriminering, s. 64 framgår att i den utsträckning det finns regler om tillgänglighet ska dessa vara starkt vägledande och sådana kan finnas i allmänna råd inte minst på plan- och bygglagens område. Om kommunen väljer att frångå sådana rekommendationer ankommer det på kommunen att visa att kraven i den tvingande regeln har uppfyllts. När det gäller kravet på utformningen av ramper framgår av 8:232 Boverkets byggregler, föreskrifter och allmänna råd att ramper i eller i anslutning till byggnader ska utformas så att personer kan förflytta sig säkert. I 3:1422 i BFS 2011:6 anges att ramperna ska kunna användas av personer med nedsatt rörelseförmåga. Ramperna ska därför luta högst 1:12. Som allmänt råd anges att en ramp bör ha minst två meter långa vilplan, ha en höjdskillnad på högst en halv meter mellan vilplanen, ha en total höjdskillnad på högst en meter, ha en bredd på minst 1,3 meter, vara fri från hinder samt ha ett minst 40 centimeter högt avåkningskydd. Det framgår också att en ramp blir säkrare att använda om den inte lutar mer än 1:20. I 8:2321 BFS 2011:6 anges vidare att ramper som inte avgränsas av väggar ska ha räcken som begränsar risken för fallskador. Av 8:2322 BFS 2011:6 framgår också att ramper ska ha balansstöd i form av ledstänger och att dessa ska vara lätta att gripa tag om. Som allmänt råd anges bland annat att ramper bör ha ledstänger på båda sidor vilka bör sitta på 0,9 meters höjd. Av 5 § i BFS 2013:9, HIN 3, framgår att enkla hinder ska avhjälpas så snart det inte är orimligt med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna. Av 6 § HIN 3 framgår att fysiska hinder i form av

mindre nivåskillnader, tunga dörrar och felaktigt placerade eller felaktigt utformade manöverdon ska avhjälpas. Som allmänt råd anges, liksom i 3:1422 i BFS 2011:6, att lutningen på en ramp inte bör vara brantare än 1:12 på grund av risken att välta eller falla baklänges samt att en lutning på 1:20 eller flackare bör eftersträvas. Rampen bör ha en jämn och halkfri yta, vara minst 1,3 meter bred samt ha avåkningskydd. Dörrar med dörrstängare bör förses med automatisk dörröppnare. Hinder i form av brist på eller bristande utformning av balansstöd ska avhjälpas jämlikt 10 § BFS 2013:9 HIN 3. Som allmänt råd anges bland annat att där ledstänger saknas eller bara finns på ena sidan av en trappa eller ramp bör komplettering ske så att det finns på båda sidor. Ledstängerna bör sitta på 0,9 meters höjd och vara lätta att gripa tag om.

Det framgår av Vara kommuns tillgänglighetsplan att skolans entréer inte uppfyllde de angivna kraven. Det är i målet också ostridigt att Skolan haft de brister som framgick av tillgänglighetsplanen och som kommunen nu åtgärdat. Kommunen hade av ekonomiska och planeringsmässiga skäl inte åtgärdat felen. Vad kommunen anfört om planerna på att lägga ned högstadieutbildningen är ovidkommande eftersom S. H. vid denna tid gick i årskurs fem – sex och därmed inte omfattades av dessa. Det har aldrig varit aktuellt att lägga ned Skolan. De fakturor som kommunen har hänvisat till för att påvisa vad de förbättrande åtgärderna kostade under hösten 2016, med tanke på att målet handlar om perioden mellan 1 januari 2015 till vårterminens slut 2016, utan betydelse i målet.

Vara kommun

Kommunen har inte missgynnat S. H. Kommunen har vidtagit åtgärder för att öka tillgängligheten på Skolan. Åtgärderna har varit skäligen och överensstämmer med författningskrav på tillgänglighet. Åtgärderna har vidtagits med hänsyn till praktiska och ekonomiska förutsättningar, varaktigheten och omfattningen av förhållandet mellan kommunen och S. H. samt andra omständigheter av betydelse. S. H. har genom åtgärderna försatts i en med elever utan funktionsnedsättning jämförbar situation. Åtgärderna har alltså varit tillräckliga.

Kommunen har följaktligen inte diskriminerat S. H. Diskrimineringsersättning ska därför inte utgå.

De brister som Diskrimineringsombudsmannen har påtalat är nu åtgärdade. Åtgärderna kostade 579 603 kr exklusive mervärdesskatt och vidtogs inom ramen för den ordinarie verksamheten. De avvikelser som funnits har inte varit så allvarliga att S. H. blivit missgynnad. Kommunen kan inte bekräfta att S. H. blivit utsatt för ökad risk för personskada och kommunen har inte heller fått information om att han skulle ha fallit. Boverkets allmänna råd är inte bindande. Avvikelse i förhållande till dessa innebär inte att kommunen har utsatt S. H. för diskriminering. Boverkets föreskrifter är dock bindande. Avvikelse i form av viss lutning på ramper har inte försatt S. H. i en sådan situation att han har blivit diskriminerad. S. H. har deltagit i all undervisning och på samma villkor som övriga elever. Skolan har haft en konstant dialog med S. H. och hans vårdnadshavare angående vilka åtgärder som har behövts för att han ska kunna delta i undervisningen. Kommunen har inte vägrat att vidta någon åtgärd som han har begärt. Kommunen har hela tiden arbetat med att vidta de åtgärder som krävts för att öka tillgängligheten för S. H.; detta i enlighet med de hjälpbehov som framkommit i dialogen med honom själv och vårdnadshavarna.

Det har funnits ett allmänt behov av att renovera skolorna i kommunen. Under perioden 22 april 2015 till 28 maj 2015 genomfördes en besiktning av kommunens samtliga fastigheter varvid behov av åtgärder noterades i en underhållsplan. Behovet finns också noterat i en skolutredning daterad den 17 mars 2015. Till följd av det allmänna renoveringsbehovet av kommunens skolor beslutade kommunfullmäktige den 13 juni 2016 att avsätta tio miljoner kr för år 2017 samt 20 miljoner kr för nästkommande tre år avseende renoveringar av bildningsnämndens fastigheter. Kommunen har hela tiden arbetat med att utreda och planera åtgärder för att förbättra tillgängligheten på skolan. Eftersom hela skolan haft renoveringsbehov har S. H. dessutom inte missgynnats i förhållande till övriga elever.

På Skolan fanns ramper sedan tidigare. I punkt 478 i underhållsplanen anges att ”rullstolsramper behöver justeras/kompletteras (rätt lutning, fallskydd, vilplan för att öppna, tidsfördröjning på öppning)”. Till följd av detta installerades fyra automatiska dörröppnare under 2015 för att förbättra tillgängligheten för S. H. . Dörrautomatiken var försedd med radiosändare avsedd att användas av S. H. På uppdrag av kommunen genomförde arkitekten Maria de Val en besiktning av skolan den 8 mars 2016 vilket ledde till upprättande av en tillgänglighetsplan daterad den 8 april 2016.

Tillgänglighetsplanen innehöll åtgärdsförslag för att skolan skulle uppfylla gällande krav och rekommendationer i lagar, föreskrifter och allmänna råd. Den 22 juni 2016 träffade skolans rektor både habiliteringen och S. H.s far M. H. för att gå igenom de anpassningar som behövde göras inför höstterminen. Vid mötet gick de igenom hur lokalerna skulle anpassas utefter S. H.s behov enligt tillgänglighetsplanen. Fem nya ramper beställdes och skulle installeras under vecka 33; detta för att det skulle vara klart före skolstart. Åtgärderna omfattade nya ramper till huvudentré inklusive dörröppnare, hemkunskap, teknik/slöjd, matsal (mot skolgården), badentré (mot skolgården) samt en tröskelkil på dörr till högstadiet (mot skolgården). Dessutom skulle hela dörrpartiet till hemkunskapsentrén bytas ut under vecka 37. Genom dessa åtgärder uppfyller skolan de krav och rekommendationer som följer av lagar, föreskrifter och allmänna råd. Kommunen har således kontinuerligt vidtagit åtgärder för att förbättra tillgängligheten på skolan. Åtgärdandet av ramperna ingick i kommunens allmänna underhåll. På grund av att skolutredningen genomfördes hade kommunen avvaktat med ett antal underhållsåtgärder under 2014 – 2015. Utöver vad som framgår ovan genomfördes dock ett antal åtgärder under dessa år och bestod i installation av dörrautomatik vid gemensam entré till Förskolan där Se. H. hade lektioner i teknik år 2014, underhåll av dörrautomatiken till biblioteket år 2014, installation av ramp av fabrikat Kvistberga i början av mars 2015, reparation av trasig dörrautomatik i juni 2015 samt byte av ramp i slutet av 2015 eller början av 2016. Därutöver har S. H. fått anpassad bänk, anpassad stol och anpassat elevskåp. Diskrimineringsombudsmannen hänvisar till ett e-postmeddelande (aktbilaga 5) till styrkande av att kommunen haft kännedom om brister. Den åtgärdslista som åsyftas i mailet, vilken dåvarande rektorn

L. O. hade upprättat, finns inte kvar varför det är möjligt att det som avses är den dörrautomatik som redan hade åtgärdats i början av år 2015 eller den dörrautomatik som reparerades i juni 2015.

Ett förslag i skolutredningen var att all högstadieundervisning skulle flyttas från Skolan till en annan skola. Ett annat förslag var att genomföra omfattande renoveringar av skolan. Tekniska förvaltningen uppskattade att en sådan åtgärd skulle kosta 50 – 60 miljoner kr. En överföring av högstadieutbildningen till en annan skola skulle påverka samtliga årskurser. De lokaler i vilka högstadieutbildningen bedrivs är nyare än många andra lokaler på skolan. En nedläggning av högstadieutbildningen skulle därför innebära en omdisposition av verksamheten på hela skolan med följden att årskurs F-6 skulle ha flyttat till byggnad 1, alltså den som disponeras av högstadiet. Byggnad 3, i vilken eleverna i årskursen F-6 finns, skulle då troligen ha rivits. Kortsiktiga lösningar är mer kostsamma än lösningar inom ramen för det ordinarie underhållet. Eftersom en utredning pågick och det inte var bestämt vad som skulle hända med skolan valde tekniska förvaltningen att prioritera andra fastigheter till dess erforderliga politiska beslut hade fattats. Ärendet behandlades vid bildningsnämnden den 2 februari 2016 och av kommunfullmäktige den 29 februari samma år. Därefter gav tekniska förvaltningen arkitektfirman K. i uppdrag att besiktiga skolan och ta fram den tillgänglighetsplan som har legat till grund för de förbättringar som nu har genomförts. Enligt prop. 2013/14:198 s. 128 utgör de ekonomiska förutsättningarna hos verksamhetsutövaren en viktig del av skälighetsbedömningen. Det framgår också att kostnadskrävande åtgärder inte bör anses skäliga eftersom kostnaderna ska vara rimliga och kunna finansieras inom ramen för ordinarie allmän och enskild verksamhet. Det är precis detta kommunen har gjort. Kommunen har hela tiden planerat och arbetat för att vidta åtgärderna inom ramen för ordinarie verksamhet. Genom att göra så blir de ekonomiska konsekvenserna inte lika omfattande som de hade blivit om åtgärderna hade genomförts ad hoc. I skälighetsbedömningen ska enligt prop. 2013/14:198 s. 128 hänsyn tas till huruvida en åtgärd kan förväntas leda till att en person som lider av en funktionsnedsättning får nytta av den. Eftersom S. H. snart/ till hösten ska börja på gymnasiet, på samma skola men i delvis andra lokaler, har kommunen fokuserat på att

förbättra tillgängligheten i dessa lokaler. Fem nya ramper skulle installeras och ett dörrparti bytas ut. Entrén till klassrummet i byggnad 3 kommer alltså inte att användas av S. H. i framtiden. Kommunen har därför i första hand fokuserat på de andra entréerna.

Det är riktigt att skolan vid tillfället för undersökningen var utformad på det sätt som framgår av rapporten. Rapporten upprättades dock under arbetet med att komma till rätta med de avvikelser som påtalats. I efterhand hade det varit önskvärt om den politiska processen hade varit mer förutsebar och kommunens verksamhet mer effektiv så att samtliga åtgärder för att förbättra tillgängligheten hade kunnat vidtas ännu snabbare. Trots detta har kommunen hela tiden arbetat med att förbättra tillgängligheten på skolan varför avvikelserna i förhållande till Boverkets föreskrifter varken är av sådan art eller sådan omfattning att de kan anses utgöra diskriminering. När det gäller yrkad diskrimineringsersättning framgår av prop. 2007/08:95 s. 398 f. att ersättningen ska bestämmas med utgångspunkt i allvaret i överträdelsen av diskrimineringsbestämmelserna samt utredningsskyldigheten m.m. Det har inte funnits någon vilja hos kommunen eller dess tjänstemän att kränka S. H. . S. H. har inte heller gått miste om någon utbildning. Överträdelsen är därför, oavsett vilket, inte så allvarlig att den berättigar till en så pass hög diskrimineringsersättning som yrkats av Diskrimineringsombudsmannen.

BEVISNING

Diskrimineringsombudsmannen har som muntlig bevisning åberopat förhör med S. H. samt vittnesförhör med sjukgymnasten M. M. D. Som skriftlig bevisning har åberopats sammanställning över de brister på skolan som M. M. D. uppmärksammade i september 2015, kommunens underhållsplan vårterminen 2015, e-postmeddelande från M. M. D. till L. E. och från L. E. till H. B. den 19 november 2015, Skolans tillgänglighetsplan samt e-postmeddelande den 4 december 2014 till M. M. D från Skolans dåvarande rektor L. O.

Vara kommun har som muntlig bevisning åberopat vittnesförhör med M. H. samt med fastighetschefen i Vara kommun, Å. L. Som skriftlig bevisning har åberopats utdrag från kommunens underhållsplan, faktura av den 27 februari 2015 från Imtech – 4 dörrautomatik med radiosändare, faktura den 13 mars 2015 från Vara Plåtslageri AB avseende ”Kvistberga ramp”, faktura av den 9 juni 2015 från Imtech avseende reparation av dörrautomatik, faktura den 7 januari 2016 från Vara Plåtslageri AB avseende byte av ramp, Skolans tillgänglighetsplan upprättad den 8 april 2016 efter besiktning den 8 mars 2016 samt fakturor från hösten 2016.

DOMSKÄL

Inledning

Frågan i målet är om S. H. utsatts för diskriminering enligt 1 kap 4 § 3 p diskrimineringslagen (2008:567) i dess lydelse från den 1 januari 2015. Med diskriminering enligt detta lagrum avses

bristande tillgänglighet: att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att sådana åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning som är skäliga utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning, och med hänsyn till

- de ekonomiska och praktiska förutsättningarna,
- varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde samt
- andra omständigheter av betydelse.

Diskrimineringsförbud föreligger enligt 2 kap 5 § samma lag för den som driver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare). Denne får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten.

Den som bryter mot förbuden mot diskriminering ska, såvitt nu är ifråga, enligt 5 kap 1 § samma lag betala diskrimineringsersättning för den kränkning som överträdelsen innebär. När ersättningen bestäms ska särskilt syftet att motverka sådana överträdelser av lagen beaktas. Ersättningen ska betalas till den som kränkts av överträdelsen.

Vad gäller bevisbördan i målet följer av 6 kap 3 § samma lag att om den som anser sig ha blivit diskriminerad visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit diskriminerad, är det svaranden som ska visa att diskriminering inte har förekommit.

Har S. H. försatts i en med elever utan funktionsnedsättning jämförbar situation?

Diskrimineringsombudsmannen har gjort gällande att S. H. missgynnats av Vara kommun genom att kommunen underlåtit att vidta skäliga åtgärder för att förbättra tillgängligheten på Skolan. Underlåtenheten har medfört att S. H. inte har försatts i en med elever utan funktionsnedsättning jämförbar situation.

I målet är ostridigt att det på Skolan funnits rullstolsramper före den 1 januari 2015.

S. H. har i förhör berättat att hans sjukdom hela tiden försämrats varför han under 2015 och framåt i huvudsak förflyttat sig mellan de olika skollokalerna med hjälp av rullstol. Han har på ett mycket detaljerat och trovärdigt sätt berättat om de olika ramper och ingångar han använt för att ta sig till de olika salarna. Det har framkommit att samtliga ramper saknat räcken, att lutningen varit för brant på vissa ramper, att det stått bänkar i nära anslutning till ramperna, att vissa ramper varit placerade i anslutning till stenväggar med risk för att man skrapar sig, att vissa ramper haft ett mellanrum mellan ramp och vägg med risk för att rullstolens hjul kör ned i mellanrummet samt att vilplanen till samtliga ingångar varit så små att man inte kunnat stå

med rullstolen på vilplanet och samtidigt öppna dörren utan att få den på sig. S. H. har berättat om två incidenter där han med rullstolen välts och ramlar av rampen respektive vilplanet.

S. H. har vidare berättat att han inte kunnat delta i skolundervisningen på samma sätt som sina kamrater då han hela tiden varit orolig för hur han skulle förflytta sig samt orolig för att han skulle välta med rullstolen och skada sig. Detta har enligt honom medfört att han haft svårt att koncentrera sig på skolarbetet och att han under dagarna ofta haft "en klump i magen".

S. H.s sjukgymnast M. M. D har bekräftat att S. H. varit bekymrad och rädd i skolmiljön samt att han känt sig förbisedd av skolans och kommunens företrädare.

Tingsrätten finner genom den muntliga bevisningen visat att S. H.s skolgång påverkats negativt av de brister som funnits avseende ramper, vilplan och dörröppnare. För att få tillgång till skolans lokaler måste han ha varit beroende av hjälp från kamrater eller personal med öppnande av dörrar m.m. Han har därmed inte försatts i en med elever utan funktionsnedsättning jämförbar situation.

Har kommunen underlåtit att vidta skäligen åtgärder?

Det har framkommit vid förhör med M. M. D att hon redan under 2014 påtalat för skolans rektor att lokalerna behövde anpassas till S. H.s beroende av rullstol. Av den skriftliga bevisningen framgår vidare att M. M. D innan den 4 december 2014 påtalat att handikappsanpassning behövdes av skolan. Detta har nämligen bekräftats av dåvarande rektorn L. O. i ett e-postmeddelande till henne och till T. K. Därefter har under våren 2015 diverse e-postkontakter förevarit mellan skolans rektor och Vara kommuns tekniska chef angående handikappsanpassning av skolan.

Av förhöret med M. M. D. framgår att hon i september 2015 besökte skolan tillsammans med S. H.s far och att hon då noterade brister vad gällde ramperna och avlastningsytorna, dvs. vilplanen. Sammanställningen sändes till skolans rektor och vidare till Vara kommuns fastighetschef Å. L. Denne har i förhör bekräftat att det fanns brister i tillgängligheten på Skolan och att dessa brister fanns antecknade i kommunens underhållsplan från 2015. Av planen framgår att det antecknats i punkt 478 att ”rullstolsramper behöver justeras/kompletteras (rätt lutning, fallskydd, vilplan för att öppna, tidsfördröjning på öppning). Det har också antecknats i kommentarsfältet ”risk för fall/skador”. Kommunen har således under hela år 2015 varit medvetna om att det funnits brister i tillgängligheten för en rullstolsburen elev.

Ostridigt är att våren 2016 genomfördes en besiktning av skolan varvid brister i tillgängligheten ånyo konstaterades. En arkitektfirma upphandlades och bristerna åtgärdades till höstterminen 2016. Det har således gått mer än ett och halvt år innan Vara kommun åtgärdat de brister i tillgängligheten som alla är eniga om funnits.

Fastighetschefen Å. L. har i förhör uppgett att Skolan var sliten och i behov av underhåll och att man var tvungna att prioritera läckande tak och dåliga fönster. Denna omständighet, liksom omständigheten att det rådde en viss osäkerhet kring skolans fortlevnad, medför inte att kommunens underlåtenhet att vidta skäliga åtgärder kan accepteras. Vara kommun har således inte vidtagit de åtgärder man kan kräva av en kommun för att öka tillgängligheten på Skolan.

Har S. H. diskriminerats?

Tingsrätten har ovan funnit att S. H. inte försatts i en jämförbar situation med elever utan hans funktionsnedsättning; detta då Vara kommun underlåtit att vidta skäliga åtgärden för att öka tillgängligheten på Skolan. Han har således utsatts för en diskriminering enligt 1 kap 4 § 3 punkten diskrimineringslagen. Han är

därmed berättigad till ersättning av Vara kommun för den kränkning som diskrimineringen har inneburit för honom.

Diskrimineringsersättningen

Diskrimineringsersättningen ska bestämmas så att den utgör en rimlig kompensation till den drabbade – utifrån allvaret i överträdelsen – och dessutom bidrar till att på ett effektivt sätt motverka förekomsten av diskriminering i samhället. Ersättningen rymmer alltså två olika komponenter.

Vad gäller ersättningen för den kränkning S. H. utsatts för ska beaktas att denna skett under en längre tid samt att den skett i en miljö där S. H. som skolelev varit skyldig att vistas i. Det har å andra sidan inte framkommit att S. H. inte kunnat ta del i all skolundervisning utan kränkningen har bestått i hans obehag och oro inför den bristande tillgängligheten.

Vad gäller det preventiva syftet ska beaktas att Vara kommun både haft praktiska och ekonomiska förutsättningar att åtgärda den bristande tillgängligheten samt att man kan ställa höga krav på att just en skolmiljö är handikappanpassad.

Vid en samlad bedömning anser tingsrätten att diskrimineringsersättningen skäligen kan uppskattas till sammanlagt 30 000 kr.

Rättegångskostnader

Den huvudsakliga frågan som varit föremål för processen har avsett ersättningsskyldighet eller inte för kommunen. Utredningen i målet har helt varit inriktad på den frågan medan parterna inte ägnat frågan om ersättningens storlek någon större uppmärksamhet. Diskrimineringsombudsmannen har vunnit i huvudfrågan men har inte fått fullt bifall i frågan om ersättningens storlek. Tingsrätten anser dock att det saknas skäl

SKARABORGS
TINGSRÄTT
Målenhet 2

DOM
2017-05-24

T 2447-16

att jämka ersättningen för rättegångskostnader till Diskrimineringsombudsmannen beroende på utgången i målet. Om de yrkade beloppen råder ingen tvist.

HUR MAN ÖVERKLAGAR; se bilaga (Dv 401)

Överklagande ställt till Göta hovrätt ska ha kommit in till tingsrätten senast den 14 juni 2017.

Anna-Karin Lundberg

Liselotte Johansson

Maria Malm

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR ÖVERKLAGANDE - DOM I TVISTEMÅL

Den som vill överklaga tingsrättens dom, eller ett i domen intaget beslut, ska göra detta skriftligen.

Skrivelsen ska skickas eller lämnas till tingsrätten. Överklagandet prövas av den hovrätt som finns angiven i slutet av domen.

Överklagandet ska ha kommit in till tingsrätten **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till tingsrätten och det måste ha kommit in till tingsrätten **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. **Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.**

Samma regler som för part gäller för den som inte är part eller intervenient och som vill överklaga ett **i domen intaget beslut** som angår honom eller henne. I fråga om sådant beslut finns dock inte någon möjlighet till anslutningsöverklagande.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i hovrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Hovrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står tingsrättens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till hovrätten varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas med angivande av tingsrättens namn samt dag och nummer för domen,
2. parternas namn och hemvist och om möjligt deras postadresser, yrken, personnummer och telefonnummer, varvid parterna benämns klagande respektive motpart,
3. den ändring av tingsrättens dom som klaganden vill få till stånd,
4. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
5. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte lagts fram tidigare, ska klaganden i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till varför omständigheten eller beviset inte åberopats i tingsrätten. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Ytterligare upplysningar lämnas av tingsrätten. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.

Om ni tidigare informerats om att förenklad delgivning kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se